

Hunyadi Mátyás német politikája

A bécsi helyi szerződés

Hunyadi Mátyás (1458-1490) a magyar trónt mint megválasztott magyar király 1458. február 14-én foglalta el. A koronázásra várni kellett, hiszen a magyar korona III. Frigyes birtokában volt. "A korona nem jelenti csak szűkebb értelmezésben a magyar királyságot, hanem az egész területet, amely a magyar király törvénykezése alatt áll, a magyar birodalom egységét és a terület összetartozását." (Eckhart: Szentkorona-eszme) Az ifjú magyar király legfontosabb feladata a korona visszaszerzése, hogy hatalmát törvényesítse. Már 1458 tavaszán küldetést indít a császárhoz Vitéz János váradi püspök vezetésével.

III. Frigyes 40 ezer forintot követelt, sőt, ha Sopront is visszaadja, akkor még 10 ezer forintot -- Vitéz ezzel szemben csak 12 ezer aranyat kínálhatott. A császár VI. Albrecht fivérével, Ausztria főhercegével való viszályában Alsó- és Felső-Ausztria birtoklásáért, továbbá a magyar korona jogigényéért küzdött. Más legitim trónkövetelők, így IV. Kázmér lengyel király, Vilmos szász-weimari herceg és a császár harmadik testvére, Zsigmond tirolifőherceg igényei elsikkadtak, hiszen a magyar király ellen létrejött bárói párt Garai László és Újlaki Miklós vezetésével III. Frigyeset választotta meg magyar királynak 1459. február 17-én. A bárói párt a szent korona jogos tulajdonosának tekintve választotta meg a császárt, így jogigényének legitim volta problémákat okozott. A magyar haderő Szentmártoni Nagy Simon macsói bér irányításával április 7-én vereséget szenvedett, de április 12-én revansot vett vereségeért a fellázadt nemesek csapatain. Ezután Mátyás hadat nem vezet -- tárgyalásokat folytat.

A császár szövetséget kötött Podjebrád György cseh királlyal Mátyás ellen, aki kiterjesztette szövetségét II. Lajos bajor hercegre, de csak diplomáciai csatározások folynak. A magyar uralkodó

hiába fordul 1461 februárjában a nürnbergi birodalmi gyűléshez, mert a német-római császár figyelmeztetésüket nem méltatta figyelemre. 1461. április 10-én Mátyás szövetséget kötött VI. Albrecht osztrák főherceggel, s ezután együtt támadták a magyar korona örököjét, III. Frigyes mind a katonai, mind a diplomáciai /a pápa is ellenfelét támogatta/ tényezők hátrálására kényszerítették, így 1462. április 3-án előzetes szerződést kötött Vitéz Jánossal.

- 1/ A határviszály kártalanításáért és a magyar korona tárolásáért III. Frigyes 80 ezer forintot követelt.
- 2/ A magyar falvak és Forchtenstein és Kobersdorf 40 ezer forintért III. Frigyes halála után visszaválthatók, Sopront minden fizetés nélkül a koronával ismét Magyarországra vissza kell adni.
- 3/ III. Frigyes a maga személyére a magyar királyi címet fenntartotta, és Mátyás és alattvalói kötelesek voltak őt ezen a címen szólítani.
- 4/ A császár Mátyást a fiának nevezi és III. Frigyes Corvin apjának, és kötelezik egymást, hogy minden ügyben együttműködnek és segítik egymást.
- 5/ Abban az esetben, ha Mátyás férfiörökös nélkül halna meg "saját ágyékából született fiúk nélkül", akkor III. Frigyes vagy örökösei fognak következni Magyarországon. Ebben az esetben lehetséges, hogy a Habsburg trónjelölt "az ország tanácsából és hatalma segítségével, ahogyan ez szokás, megkoronáztassék."

Mátyás és a magyar főurak elfogadták a budai országgyűlésen az előszerződést és adót vetettek ki a korona váltságdíjának kifizetésére. Az egyezmény végleges megkötését el kellett halasztani a Habsburg testvérviszály és a bécsi polgárok lázadása miatt. Végül 1463. július 19-én békét kötött a magyar király nevében Várdai István, Vitéz János Újlaki Miklós, Pálóczi László és Szapolyai Imre a császárral Bécsújhelyen. A korona átvételének időpontja: július 24-e.

A szerződés az előszerződéstől mindössze annyiban különbözött, hogy tartalmazta a lehetséges Habsburg-örökös, Miksa (4 éves) nevét. Törvényesítette a III. Frigyes tulajdonában lévő mezővárosok és falvak jogállását, ezzel a határvita egyik fontos oka is fennmaradt. Mindenekelőtt a Habsburg-örökösödés jogigényének elismerése (elismertetése) volt az, amely Mátyás számára a bécsújhelyi szerződés

felülvizsgálatának igényét a felszínen tartotta. A legmagasabb világi uralkodó, a német-római császár hatalmának elismerését szolgálta adaptációjával, de az egyben a római király méltóságához vezető utat is mintegy megnyitotta Mátyás számára, akinek a Habsburg örökösödési igény pillanatnyilag nem jelentett akadályt, hiszen fiatal lévén, könnyen alapíthatott még dinasztiát. Mátyást a visszakapott szent koronával 1464. március 29-én koronázták meg Székesfehérváron. Uralmát azzal teljesen törvényesítette.

Mátyás és III. Frigyes ellentéte a cseh választófejedelmi cím megszerzésénél és a birodalmi fejedelmek szerepe

Mátyás érdeklődése Nyugat felé fordult, s a cseh eretnokség problémája mintegy tálcán nyújtotta számára az alkalmat a cseh királyi cím elnyerésére. A kereszténység védelmezőjeként propagálta: ami számára jó, az a kereszténység érdekeit is szolgálja. Podjebrád cseh király táncolt az ifjú magyar uralkodó és a német-római császár között, de a legmagasabb világi hatalom szövetsége többet ért számára, mint a gyengébb magyar király szövetsége. Katolikus urai azonban 1465. november 25-én egy úri szövetséget kötöttek Zdenek von Sternberggel élükön. Az apostoli szék engedetlensége miatt 1466. december 23-án kiközösíti Podjebrádot. Mátyás számára megnyílt az út a cseh választó-királyság, és esetleg a római király címe felé.

III. Frigyes számára Alsó-Ausztria megszerzése továbbra is problémát okozott, bár VI. Albrecht halála után Zsigmond tiroli főherceg lemondott jogairól, de a lázadó főurak így Stephan és Oswald Eizinger, Wilhelm von Puchheim és Georg von Stein, akik a cseh királynál, majd a magyar uralkodónál menedékre találtak, továbbra is zaklatták. Támogatta Mátyást a csehek elleni harcában, sőt 1468. szeptember 29-én felajánlotta örökös tartományainak egy évi jövedelmét segítségként, de ezt nem adta át. A csak szóban támogatott kiűzte a császárt zaklató Podjebrád Viktorint Ausztriából, s háborúját tovább folytatta. 1469. május 3-án a cseh katolikus rendek és klérus cseh királlyá választotta meg, de egyedül a bajor Wittelsbachokkal kötött szerződést, így IV. Albrecht müncheni, IX. Lajos Bayern-Landshut-i herceggel, s megígérte, cseh támadás ese-

tén segítségükre siet. II. Frigyes brandenburgi választó, aki személyesen s azonnal letette a hűbéreskút a cseh korona hűbéreért, s ez a birodalom fejedelmi körében nemtetszést szül.

A császár számára láthatóvá vált -- "a cseh királyság bitorlója" nagyobb veszélyt jelent, mint Podjebrád. 1470. február 11 - március 11. között tárgyalt a bitorlóval Bécsben, aki csapdától félve csónakban menekült el Bécsből. Többé sohasem -- mint mondják -- nem hitt ezután a császárnak, úgy, hogy mindenki véleménye szerint emiatt szakadtak föl a régi ellenségeskedések sebei." (Bonfini)

Podjebrád reménykedett III. Frigyes és IV. Kázmér segítségével, de ők Villachban nem tudtak megállapodni egymással. Halála a cseh trónörökösödés problémáját vetette föl. "György király halála után a cseh királyság egy gazdag özvegy volt, akinek -- szokás szerint -- sok kedvese lett. A legszerelmesebb és a legszentelenebb Mátyás király. Magyarországról..." mondja egy korabeli forrás. Végül IV. Kázmér elsőszülött fia, Ulászló nyerte el a rendek bizalmát a kuttensbergi választáson. Mátyás a másik hoppon maradt trónigénylővel, Ernő szász választóval és Albrecht szász herceggel kötött szövetséget 1471. június 19-én, amelyben kimondták: ha Mátyás lesz a cseh király, akkor Szászországot cseh hűbérnak ismeri el, és kikerekíti azt lausitz, sziléziai birtokokkal. A magyar IV. Kázmérral és elsőszülött fiával szeretett volna tárgyalni, de ők a másodszület Kázmér herceg magyarországi sikerében bíztak. A magyar király a '60-as évek második felétől hiába keresett feleséget a német és lengyel udvarban hatalának legitimálására és dinasztialapításra. A III. Frigyes számára megválasztott király, Albrecht Achillesnek fölkapaszkodott király, a Jagellók véleménye szerint pedig a modern Magyarország királya nem volt partiképes uralkodó.

A lengyel Kázmér herceg visszaverése után a vélt felbújtó, a császár ellen fordult és megtámadta Ausztriát. A pozsonyi tárgyalásokon a császár elismerte az 1469-es cseh választás eredményét és fegyverszünetet kötött egy évre; emellett azonban a lázadó osztrák nemesek kérdését nem sikerült rendezni. Ezután a birodalmi gyűléseken III. Frigyes arra törekedett, hogy érdekeit a birodalmi érdekekkel azonosítsa,

Mátyás pedig arra, hogy rávilágítson a Habsburg-ház és a birodalom érdekeinek különbözőségére. Niába hoztak létre az 1473-as birodalmi gyűlésen a Habsburg érdekek védelmére egy pártot, az katonailag nem avatkozott be a küzdelembe.

Albrecht Achilles, Brandenburg hercege a császár tanácsadójaként egy koalíciót kívánt létrehozni Mátyás ellen a császárral, Merész Károly burgund herceggel (akit ravasznak is nevez a német irodalom), IV. Kázmérral és Ulászlóval, de ez a terve a császár habozása miatt meghiúsult. Később azonban sikerült létrehozni ezt a koalíciót Burgundia nélkül, így 1474 októberében a lengyel király benyomult Sziléziába, majd Mátyást Boroszlóban ostrom alá fogta. A Habsburg azonban semmit sem segített, Mátyás jól védekezett, így status quoval zárult ez a háború. Ugyanakkor Albrecht Achilles fia, Johann elvette IV. Kázmér Sophia leányát, így erősítve magát Mátyás ellenében. Mátyásnak nem sikerültek diplomáciai lépései: a koalíciót szétrobbantani, Burgundiával szövetséget kötni, jövődóbeli feleségének testvérét, Tarantói Frigyes herceget Burgundiai Máriával házassítani össze, így a burgund örökség a Habsburg-házat erősítette meg.

A lázadó osztrák nemesek folyamatos támogatása miatt félt, hogy a német-római császárság fegyverkezése Burgundia ellen esetleg Magyarország ellen fordulhat, ezért kérte a német városokat és rendeket, ne támogassák a császárt, mert ezzel a jogaikért küzdő osztrák nemesek ellen tesznek.

A glogauai örökösödési viszály

1476 februárjában meghalt Henrik glogauai herceg felesége, Brandenburgi Barbara, Albrecht Achilles lánya igényt tartott a hercegségre. 1476. augusztus 19-én házasságot kötött Ulászló cseh királlyal, de ekkor már a Glogau-Krossen hercegséget álligényekkel követelő sagani Hans herceg magyar segítséggel megszállta. Albrecht Achillest a császár nem támogatta, hanem kihasználva a magyar köztöttséget, szövetséget kötött Ulászlóval Magyarország ellen, akinek elismerte cseh választófejedelemi méltóságát. Mátyás ezt azonnal casus belliként fogta fel, s megtámadta Ausztriát 1477. július 12-én.

Diplomáciai lépéseivel megakadályozta, hogy a császár segítséget kapjon, aki az 1476. februárban hozzá szökött Beckensloerrel és a segítségére érkezett Ulászlóval együtt sem tudott ellenállni a magyar seregeknek. Az eretnekkirállyal való lapaktálása, szerződösszegése miatt támadta meg Magyarország, és felszólította a német rendeket és városokat, ne segítsenek a hitszegő Habsburgnak. A vereségek, a diplomáciai elszigeteltség kényszerítette a hitszegőt Gmundenban az 1477. december 1-től érvényes, Mátyás által Korneuburgban aláírt békeszerződés elfogadására. Kötelezte magát 100 ezer arany fizetésére és felszólította Csehország hűbéreseit, ismerjék el Hunyadi legfőbb kegyúri jogát. Albrecht Achilles továbbra sem volt hajlandó "egy oláh megyei nemes" hűbérese lenni, de kénytelen volt belátni, Glogau kérdésében senki sem támogatja. Felismerni kényszerült: egyedül maradt, a császár nem gondolt rá, Lengyelország és Csehország nem tudja támogatni, ezért ki kell egyeznie Hunyadival. Azonban csak Barbara leánya és Johann fia (aki átvette Brandenburg vezetését) tett hűbéreskút. A császár a korneuburgi szerződéssel legtapasztaltabb és legtekintélyesebb szövetségesét és tanácsadóját veszítette el Albrecht Achillesben, s a Jagellókkal kötött szövetsége is szertefoszlott. A Habsburg egyedül maradt, csak a birodalmi fejedelem ingtag támogatásában bízhatott.

Brandenburg ura 1479. október 10-én kötött békét a magyar királlyal Olmützben s politikájának további fonalát fiának írt leveléből ismerhetjük: "a császári felség engedelmével akarunk jól fenntartadni, a királyt nem akarjuk magunkra uszítani és a császári fenséget sem erősíteni."

A salzburgi és a passauai örökösödési viszály

Mátyás a korneuburgi szerződés 100 ezer aranyát követelte, s emellett a császár bosszantására és az elszökött esztergomi érseken bosszút állva ismét a védelmébe vette a salzburgi érseket, Bernhard von Rohrt. Rohr vissza akart vonulni az érsekség gólyjaitól, de Mátyás hatására 1478. március 14-én értesítette a Habsburgot új döntéséről. Beckensloer csalódként reménységében, ismét az esztergomi érsekség visszaszerzésére törekedett, amelyet Mátyás már Aragóniai János-

nak adományozott. A Dráván és a Száván elérhető salzburgi területekkel és várakkal ellenfele hátába került. III. Frigyes gazdasági háborút indított Magyarország ellen, hiszen a magyar márkakereskedést meggátolta, így az csak nagy körülövel tudott kapcsolatba kerülni a délnémet városokkal. Magyar válasz: a szokásos harmincad vámot huszadra növelte.

Ulrich von Passau püspök halála a magyar uralkodónak kapóra jött, mert a püspökség káptalanja Friedrich Mauerkirchert, György alsó-bajorországi herceg kancellárját választotta meg püspökének, ezzel szemben a Habsburg-hó tanácsadóját, Georg Hessler kardinálist kívánta kinevezni. Mátyás hiába támogatta Mauerkirchert a Szentsek-nél, ezért a problémamegoldást úgy kívánta megoldani, hogy a salzburgi érsekséget ajánlotta fel neki Beckensloerrel szemben. A problémát Hessler halála oldotta meg. A Habsburg a királyi fejedelmeknek és rendeknek mint esküszegő királyi fejedelmet (cseh választóként) ábrázolja Hunyadi, aki viszont ellenfelét csak mint Ausztria főhercegét tekintette.

A magyar csapatok 1480 elején támadást intéztek Stájerország ellen, s elfoglalták Radkersburg várát. Később délre vonulnak a török ellen, s a német csapatok Győrig pusztítanak.

Az 1480-as nürnbergi királyi gyűlésen gróf Haug von Werdenberg, a Habsburg érdekek képviselője a magyar király vádaskodásainak 4 pontját emelte ki.

1. III. Frigyes Mátyást a cseh háborúba bevonta és elhagyta
2. A császár a korneuburgi szerződés hátralékos 50 ezer aranyát vonakodott kifizetni
3. A császár védekezik az ellen, hogy a salzburgi érsekség kért védelmét megakadályozta
4. A császár a megfutamodott esztergomi érseket befogadta

Haugpontról pontra visszautasította a vádakát, s az 50 ezer arany kifizetésének kérését (mint a legfontosabb vádat) azzal indokolta, hogy Mátyás az elfoglalt erődítményeket nem ürítette ki. Állítása hamis volt. Egyedül Albrecht szász herceg támogatta ezt az álláspontot, de ő is csak Hunyadi haláláig.

A szászok egy kontingenst küldtek Sittich von Zedtwitz vezetésével 1481 áprilisában, de csak a török elleni harcra és csak egy évre.

A magyar uralkodó még ebben az évben megkapta Mauerkirchertől 100 ezer arany zálogért Sakt-Pölten és Mautern helységeket. Így ellenfele hátában még két támaszpontja létesült. 1482-ben azonban Bernhard von Rohr elismerte koadjutorának és adminisztrátorának Beckensloert — ez Mátyás számára nem hozott döntő változást, hiszen nem vonult ki a megszállt erődítményekből.

A magyar háborút eddig Zelenyi portyázásai jelentették, akihez csatlakozott még Tobias Boskovitz és Jaroslaw von Cernahora zsoldosaival. 1482. januárjában megkezdődött a nyílt háború Hainburg ostromával. A királyi hercegek nem segítettek a császárt, hanem egymással magyar támadás esetére kölcsönös védelmi szerződéseket kötöttek. Magyarország szövetséget kötött Brandenburggal is, és zálogként átengedte Barbara örökségének egy részét: Krossent, Züllichaut, Bobsberget és Sommerfeldet.

A háborúzó Hunyadi 1482. október 6-án Karintia rendjeivel békét kötött. A békeszerződésért 10 ezer aranyat fizettek és utána a magyar vánterület fennhatósága alá tartoztak. A folyamatos előrenyomulás során 1482-ben Hainburg és Kőszeg, 1484-ben Bruck és Korneuburg, majd 1485. június 1-jén Mátyás őthavi kemény ostrom után ünnepélyesen bevonnul Bécsbe. 1486-ban Stein és Laa városa után a kedvenc császári rezidenciavárost, Bécsújhelyet foglalta el. 1487-ben, s ezzel teljessé válik Alsó-Ausztria meghódítása.

A Habsburg és Corvin örökösödési kérdés

Hunyadi Mátyás látva, hogy házasságából nem születik gyermek, törvénytelen fiát, akit először papnak szánt, tolja az előtérbe. A bécsújhelyi szerződés kitétele, a Habsburg örökösödési igény Magyarországra, amelyet Mátyás nem tudott eltöröltetni, éreztette hatását. A problémát háborúval vélte megoldani — előzi Ausztriából a Habsburgot és örökösödési jogáról való lemondásra kényszeríti. Körülbelül 1479 táján fiát már németül és csehül taníttatja, s dinasztijának, így fiának a meglévő birtokai mellé újakat szerzett. 1475-től 1485-ig Leobschütz, Loslau, Tost, Beuthen, Ratibor, Kosel részei mellé megszerzi Sagan és Üls örökösödési jogát. 1485-ben Bécs polgárait már fölesküdteti fiára is, akinek a gazdag Sforza-család leányát, Biancát szemelte ki jövőbőbelijéül. Ezt a tervét azonban Beatrix és a nápolyi dinasztia megakadályozta.

Corvin János, Hunyad grófja és Liptau hercege megkapta Troppau hercegségét is Podjebrád Viktorintól Sziléziában, s ő válik a leg-erősebb sziléziai fejedelemmé. Nagyanyja, Szilágyi Erzsébet halála után örökli birtokait, amelyeknek évi jövedelme kb. 200 ezer forint. Később, 1477-ben bár III. Frigyes elismeri részkirályságait, Horvátországot és Boszniát, de ez végül semmi előnyt nem jelent számára. Apja a királyi seregek fővezérével, Albrecht szász fejedelemmel 1477. december 16-án kötött békét, amelyet még kétszer megerősítettek, így haláláig már nem harcol a császár ellen.

Sajnos Hunyadi Mátyásnak nem sikerült jól kiépített, centralizált államát, amely a Duna-medencét fennhatósága alatt tartotta, fiára örökül hagyni. Halála után az ország pártokra szakadt, a szabad királyválasztások során a gyenge cseh Ulászlót választották királlyá, majd a Habsburgok fennálló örökösödési jogukat a mohácsi vész után érvényesítve a magyar trónt elfoglalták. A Habsburg-dinasztia így majd 400 évig uralkodik Magyarországon.

Kancsár Attila

III. évf. magyar-történelem szakos
főiskolai hallgató